

Konok Tamás: A végtelen felé

2016 őszén Konok Tamás felkért, hogy 2017 januárjában nyissam meg a zalaegerszegi kiállítását. Örömmel vállaltam, noha tudom, hogy a zenéről és a képzőművészetről majdnem lehetetlen beszélni. A kiállítás anyagát nem láttam előre, szorongtam, mit tudok majd rögtönözni; gondoltam, Tamás megnyugtató jelenléte kisegít. Ő azonban szilveszterkor kórházba került, a kiállításon nem lehetett jelen; a felesége, Marianne jóvoltából telefonon foglaltam neki össze, mit mondtam a megnyitón; Tamás a súlyos műtét után még sutogni sem tudott.

92

Sajnálom, hogy később nem írtam le a beszédemet. A még néptelen teremben körbejártam párszor, és hat-hét képétől egyenesen megrendültem. Az absztrakció különleges élvezetet tud okozni az elmének, jó absztrakt képek láttán lehet elismerően csettinteni, el lehet mosolyodni, ámulni a festő találékonyságán, az idomok egymásba bújtatása lehet rendkívül egyedi, de hogy érzelmi hatást keltsen, az merőben szokatlan. A helyi lap szerint, mint három év múlva látom, azt mondtam, hogy sok képe kacagásra késztet, „néha elég ehhez egy rózsaszínű négyzet a kép egyik sarkában”. Valóban mondhattam ilyet. Arról viszont nem beszéltem, amit később szűrtem le: Konok Tamás számol a néző asszociációs képességével, érzékenységével, kulturális és emberi tudásával, és szinte naiv jóhiszeműséggel merészen rábízta a vonalkáit és a színeit.

A *Vers l'Infini* című kiállítása 2020-ban elvileg szeptemberben nyílt volna meg, de a járvány miatt elhalasztották decemberre, majd januárra; bizonyára akkor sem lehet majd látogatni. Konok Tamás, aki új művekkel is készült a reprezentatív kiállításra, közben meghalt. A képei közül az újabbakat csatolmányként kaptam meg; mégsem elvetemült merészség a részemről, hogy írok róluk: ezeknek a nagy műgonddal megrajzolt, kifestett, vonalkázott képeknek nem tesz rosszat a sokszorosítás. Nem számítógéppel készült alkotások, mégis mintha azok lennének. Sokszorosíthatók, de mégis csak egyetlen példány van belőlük. Nem nyomatok, de mintha mégis azok volnának.

A *Ritmikus színsorok* I. és II. benne van a nagy, 2009-es Konok-albumban is, ugyanabban az évben készült 200×180-as méretben. A színes sorok egy-egy fehér trapézban futnak színváltósan egymás alatt, az első képen nagy szünetekkel, a másodikon csak halványulásokkal elválasztva egymástól, az első képen tizenhárom sor, a másodikon tíz; az első kép alapja világosszürke, a másodiké rózsaszín, legalábbis a reprodukción, és mindkét képen egy-egy piramisra emlékeztető, talpán álló vékony vonallal megrajzolt háromszög látszik. A második képen ezt a vonalat a kép felső részén egy fekvő téglalap egészíti ki.

Derűsen világos mind a két kép, és minél tovább nézem, annál súlyosabb bánat kerít a hatalmába. Bár a

színsorok egyáltalán nem kunkorodnak, értelemmel bíró jelekre tehát nem emlékeztetnek, mégis a hieroglifákat juttatják az eszembe, és a vékony vonallal meghúzott szerény háromszögek is egyiptomias hangulatot árasztanak. A színes, vízszintes, ritmikusan elhelyezett vonalak mintha ismeretlen nyelv morzejeleinek fordításai lennének, az első képen talán epikusabban, a második képen pedig, ahol szünet nélkül folynak egymásba, líraibban; olvashatatlan, értelmezhetetlen nyelv vagy zenei hangok emlékeit látom, egy elsüllyedt kultúra jeleit, amilyen sose volt és sose lesz. Játssz velem, az én képzettársítási képességemet próbálgatva, feszegetve és tágitgatva a festő, de közben a lelkemmel is játszik finoman, minden agresszivitástól mentesen, kajánul és bölcsen.

Ha a háromszögeket nem teszi bele, vajon akkor is ezt gondolnám? A sorok jelszerűsége bizonyára feltűnne. Vagy inkább zeneműre gondolnék, hiszen a piramis forma triangulum is lehet, zeneszerszám? Miért gondolok a láttán mégis inkább piramisra? Láttam már héber írást, örményt, indiait, azok jelentését szintén nem értettem. Miért gondolok mégis inkább nyelvi jelekre? Miért a totális elmúlás aggaszt e szép kis színes, vízszintesen elnyúló jelek láttán? Miért az jut eszembe, mennyire hiábavaló volt a jeles elődök törekvése, hogy valami tudást az utódokra hagyjanak? Csak mert ebben élek, és a festő tudja, hogy más nemigen juthat az eszembe?

Konok Tamás nyilván ismerte Szabó Lajos és mások kalligráfiait és mindazt, amit valaha létezett

vagy létező nyelvekből vontak el; maga is hivatkozik egyik szövegében a szanszkrit és egyes keleti nyelvek írásképeire:

„A Gare du Nord mellett van egy indiai negyed, ahol az összes kioszkban szanszkrit és keleti újságokat árulnak. Gyönyörű egy ilyen keleti újság főcíme. Ez a keleti írásrendszer az emberi kommunikáció médiuma, olyan, akár a vonal, amivel minden kifejezhető. A betűket felnagyítva kivágtam és felragasztottam, melyekből adódott egyrészt egy bizonyos szeriális struktúra, melyben az írás »lelke« továbbra is jelen maradt. Másrészt kialakult egy egyéni kódrendszer, ami elvontabb, szellemibb tartalmakat közvetít.”

Úgy látom, Konok Tamás semmilyen veszteséget nem volt képes elviselni; megteremtette még a jelentés nélkülit is, csak hogy elsirassa; a vesztesége egyetemes.

Két világos, derűs, ritmikus jelekkel visszafogottan, szerényen ellátott kép, és nekem a civilizáció végromlása borzolja a lelkemet.

A kiállítás címadó képe, a *Vers l'infini* 2011-ben készült. Fehér-fekete-szürke, a perspektivikusan rövidülő sötétebb szürke részt két világosszürke háromszög keretez; néhány világosabb csík villan fel keresztben, de egyik sem fut végig a képen; a horizont vastag fekete vonal a kép felső szélén, talán a Végtelen partja. Valamely ember által alkotott alakzat árnya lehet a sötétszürke zóna, annyira szabályos. A világosabb és sötétebb zónában egyaránt függőleges és vízszintes, egymást perspektivikus derékszögben metsző apró vonalak villannak fel sötétszürkén és világosszürkén villódzva. Hihetetlen zsiszegés zaj-

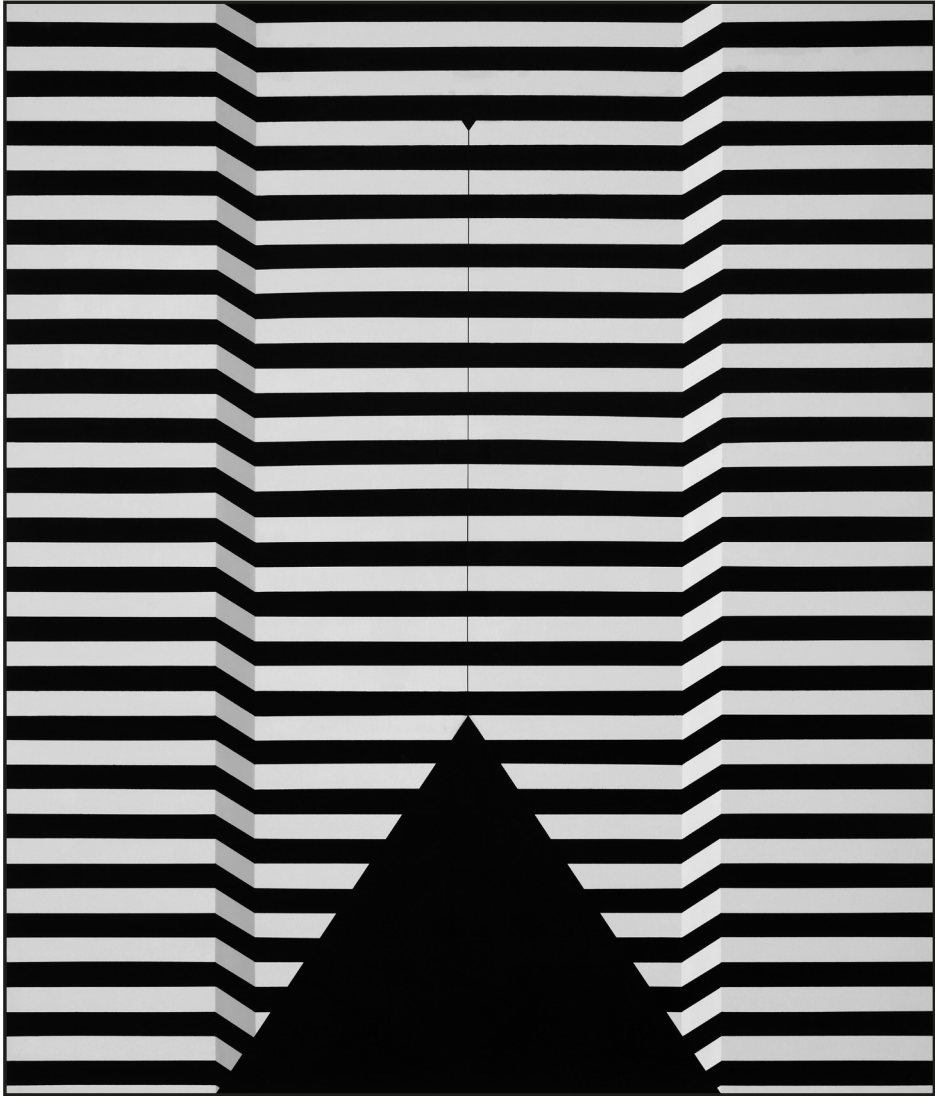
lik a képen, és a két szemszög: az apró testcskéék és a nagy, nyugodt felületek ellentéte óriási feszültséget okoz a halálosan nyugodt renden belül; mintha elvont giliszták törekednének kiemelkedni a síkból, mintha elvontan kihaló mamutok között egérkéék készülnének a hatalomátvitelre. Nem az a kérdés, hogy ez mi csoda, mire emlékeztet, mert persze nem emlékeztet semmire, hanem az, hogy miként lehetséges.

A *Fekete piramis* című 2020-as képen a függőleges téglalap alsó harmadában közepén (a második negyed kezdetétől a harmadik negyed végéig) a talpán áll egy fekete háromszög, a többi vízszintes fekete-fehér, vastag vonalkázás tölti ki, amelyet függőlegesen egy-egy törés kísér, épp a háromszög két alsó csücskétől felfelé kiindulva. Olyan, mintha egy ott feledett, régi, talán elszene-sedett templom állna egy lakótelepi egyenlakások végtelen betonerkélyét képező felhőkarcoló tövében (kereszt vagy egyéb jel nincsen rajta, Vajda Lajos rajzait nem idézi fel, de a nagy háromszög egy kicsi, fordított fekete háromszögön lóg a felső harmadik rétegtől egy vékony fekete vonalon, vagy akár fordítva, az alsó, nagy háromszögből indul felfelé a fekete vonal, hiszen nehézkedés nincs). Kétféle teremtett világ, és köztük sejthetőleg jelentős időbeli különbség. Ennél elvontabb képzettársítás is lehetséges, ha a vízszintes vonalkázás két, térbeli hatást okozó törésétől eltekintek, ám a kép mindenképpen borzongató. Nagyon sötét a szabályos, fekete háromszög, és rettenetes a körülötte levő, a teljes képet betöltő huszonkét fehér, lefelé egyformán keskeny árnyékot vető emelet. Nem tudok szabadulni attól az érzéstől,

hogy egyenlakásokat vagy hatalmas parkolóházat látok rabszolgák nélkül, akik – vagy akiknek a felmenői – a piramist felépítették. Nem tudom elhárítani azt a benyomást, hogy a mindenkori emberi társadalom rettetés kritikáját nézem.

Vagy én vagyok elvakult, és minderről a mániáim jutnak az eszem-

be, vagy arra rezonáltam, ami Konok Tamást, a derűs, kitárulkozó, zene, irodalom és építészet iránt is érdeklődő, kiváló humorú művészt és életművészt foglalkoztatta alkotó életének utolsó évtizedeiben: szabályos vonalakból és idomokból új, lelket sajdító paradoxont hozott létre, a tragikus absztraktot.

Konok Tamás: Fekete piramis